

УДК 792.82(477-25) ‘‘20’’

Цитування:

Білаш О. С. Балетмейстерська діяльність на сцені Національної опери України у XXI столітті. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2021. № 1. С. 96-102.

Bilash O. (2021). Ballet-masters` activity on the stage of National Opera of Ukraine in XXI century. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 1, 96-102 [in Ukrainian].

Білаш Ольга Сергіївна,
Заслужений працівник культури України,
доцент кафедри хореографічного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6910-2238>
bilash.olga96@gmail.com

БАЛЕТМЕЙСТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА СЦЕНІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОПЕРИ УКРАЇНИ У XXI СТОЛІТТІ

Метою роботи стало узагальнення відомостей щодо балетмейстерської діяльності на сцені Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка штатних хореографів-постановників (В. Яременка, В. Литвинова та А. Рехвіашвілі), які працювали у мистецькому осередку на початку XXI століття. **Методологія** дослідження містить використання таких культурологічних методів: загальноісторичного, порівняльно-історичного, аналітичного. **Наукова новизна** публікації полягає в тому, що в ній вперше комплексно досліджено творчість постійних балетмейстерів Віктора Яременка, Віктора Литвинова, Аніко Рехвіашвілі, які працювали в театрі з 2000-х років. **Висновки.** Періоди роботи штатних балетмейстерів Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка – В. Яременка (2000–2013), А. Рехвіашвілі (2013–2019), В. Литвинова (з 1985 р. й до сьогодні, з перервами) з початку 2000-х рр. позначилися плідною діяльністю постановників, пов’язаною з оновленням та вдосконаленням репертуару балетної трупи НОУ. У своїй творчості вони зверталися до покращення академічних творів («Раймонда», «Корсар»), створення сучасної класики («Весілля Фігаро», «Віденський вальс», «Дама з камеліями», «Снігова королева», «Юлій Цезар»), експериментів у площині неокласичних балетів («Шехеразада», «Петрушка», «Жар-птиця», «Дафніс і Хлоя», «Каприси», «Ночі в садах Іспанії»), а також постановок гротескних комедійних балетів («Вечори на хуторі біля Диканьки», «За двома зайцями»). Кожен з хореографів зміг вписати особисту яскраву сторінку у літопис подій Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка, яка відрізнялася своєрідним авторським «почерком», оригінальністю композиційних рішень та красою танцювальної «мови».

Ключові слова: український балетний театр; балетмейстерське мистецтво; Національна опера України.

Bilash Olha, Honored Worker of Culture of Ukraine, Associate Professor of the Department of Choreographic Art of Kyiv National University of Culture and Arts

Ballet-masters` activity on the stage of National Opera of Ukraine in XXI century

The purpose of the article is to generalize information about staffing choreographers of the National Opera of Ukraine, namely V. Yaremenko, V. Litvinova, A. Rekhviashvili, who worked there at the beginning of the XXI century. **The methodology** of the work includes the application of such culturological methods as general-historical, comparative-historical, analytical, etc. **The scientific novelty** of the publication is in the first complex research of creative work of such ballet-masters as Victor Yaremenko, Aniko Rekhviashvili, Victor Litvinov, who worked in this theater at the beginning of the century. **Conclusions.** Periods of work of the staffing ballet-masters of National Opera of Ukraine are as follows: V. Yaremenko (2000-2013), A. Rehviashvily (2013–2019), V. Litvinova (1985 till today, interrupted). Their work is characterized by their productive work, which was connected with the update and improvement of the repertoire of the theatre. Their art is also connected with the modernization of academic art-works («Le Corsaire», «Raymonda»), creation of modern classic («The Marriage of Figaro», «Viennese waltz», «La Dame aux Camélias», «Snow Queen», «Julius Caesar»), experiment with neo-classical ballet art («Sheherazade», «Petrushka», «The Firebird», «Daphnis et Chloé», «Caprices», «Tights in the gardens of Spain») and grotesque, comedy ballet («Evenings on a Farm Near Dikanka», «Chasing two hares»). Each of the choreographers made an incredible art contribution to the history of the National Opera of Ukraine.

Key words: Ukrainian ballet theatre; ballet; ballet art; National Opera of Ukraine.

Актуальність теми дослідження.
Київський національний академічний театр

опери та балету ім. Т. Шевченка (або інша відома назва – Національна опера України) є

гордістю вітчизняного музично-хореографічного мистецтва. З його сценою був пов'язаний творчий шлях багатьох відомих танцівників, співаків, диригентів, музикантів, художників, балетмейстерів. Роль останніх у розвитку української балетної галузі важко переоцінити: чимало талановитих постановників збагатили її оригінальними музично-хореографічними творами, значно розширивши тематику балетного жанру.

Датою народження київської балетної трупи мистецтвознавці (Ю. Станішевський, Т. Поліщук, В. Туркевич) вважають 1925 р., коли балетмейстер Л. Жуков вперше зібрав балетний колектив, у складі якого нараховувалося 80 танцівників (до 1915 р. трупа мала не більше 12 артистів), з якими він представив киянам кілька відомих академічних творів: «Лебедине озеро», «Корсар», «Дон Кіхот», «Баядерка», «Жізель». Від того моменту з київською балетною трупою почали активно працювати відомі радянські та зарубіжні постановники: у 1920–1940-х рр. – І. Чистяков, М. Дисковський, В. Литвиненко, Г. Березова, П. Вірський, М. Болотов, Ф. Лопухов, К. Сергеев, П. Гусев; впродовж 1950–1980-х – Н. Скорульська, В. Вронський, В. Чабукіані, О. Лапаурі, Р. Клявін, А. Шекера, В. Ковтун, В. Литвинов; 1990-ті рр. розкрили талант О. Ратманського та В. Федотова.

Аналіз досліджень і публікацій довів, що окремі положення зазначеної тематики висвітлювалися у монографіях та публікаціях вітчизняних науковців. У цьому контексті, насамперед, варто згадати фундаментальну роботу авторитетного українського історика театру Ю. Станішевського «Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія та сучасність» (Київ, 2002) [13], в якій проаналізовано чимало історичних аспектів, пов'язаних з роботою штатних та запрошених балетмейстерів на сцені головного музичного театру столиці. Проте нижня хронологічна дата у дослідженні обмежувалася початком 2000-х років. Отже, період після 2000 року в історії Національного театру України (далі по тексту – НОУ) залишився поза увагою дослідника.

Окремі відомості про балетмейстерів, які працювали на сцені Київського національного академічного театру опери та балету ім. Т. Шевченка (далі по тексту – НАТОБ ім. Т. Шевченка) можна віднайти у наукових публікаціях сучасних мистецтвознавців: С. Афанасьєва [1, 87–92], Л. Вишотравки [3, 131–135], Л. Гладкої [4, 82–87], О. Гресь [5, 254–251], Є. Коваленко [7, 77–86], М. Курінної

[8, 280–282; 9, 22–23] тощо. Зазначані дослідники висвітлили діяльність окремих творчих особистостей – танцівників і балетмейстерів, які працювали на сцені НОУ після 2000-х років, окреслили позитивні зрушення у нових балетних виставах в бік авангардного, новаторського мистецтва, проаналізували ставлення постановників до академічної балетної спадщини.

Варто наголосити, що важливу роль у підготовці цієї публікації відіграли критичні відгуки на балетні прем'єри сучасних українських театральних критиків: Я. Барінової [2], Н. Зінченко [6], Т. Поліщук [10–11], І. Сивашової [12], Л. Тарасенко [14–16], В. Туркевича [17] тощо. Завдяки їх роботі стало можливим комплексно проаналізувати балетні твори найавторитетніших балетмейстерів НОУ двох останніх десятиліть – В. Яременка, В. Литвинова та А. Рехвіашвілі.

Метою дослідження стало узагальнення відомостей щодо балетмейстерської діяльності на сцені Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка штатних хореографів-постановників (В. Яременка, В. Литвинова та А. Рехвіашвілі), які працювали у мистецькому осередку на початку ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. Віктор Яременко розпочав свій творчий шлях на сцені НОУ 1981 р. по закінченні Московського хореографічного училища. Новий етап мистецької біографії хореографа розпочався з 2000 р., коли колишньому танцівникові запропонували очолити балетну трупу театру. Відтоді почалася активна балетмейстерська діяльність В. Яременка.

Першим результатом плідної праці хореографа і трупи став балет «Шехеразада», поставлений на музику однойменної симфонічної сюїти М. Римського-Корсакова за мотивами книги арабських казок «1000 і одна ніч». В. Яременку цілком вдалося створити на столичній сцені чудовий одноактний спектакль, у якому епізоди хореографії його першого постановника – М. Фокіна прекрасно поєдналися з новими танцювальними сценами, вирішеними новою сучасною пластикою, стилізованою під вишукано-орієнтальну неокласику [4, 85].

Навесні 2002 р. В. Яременко поставив на сцені НОУ балет «Петрушка» І. Стравінського, де знов звернувся до оригінальної хореографії М. Фокіна, яку подав у власній редакції. Очевидець мистецької події, театрознавець В. Туркевич наголошував, що вистава здивувала глядача багатим і виразним хореографічним малюнком, насиченим

драматизмом, колоритним оформленням; відчувалося, що балетмейстер шукає власний шлях у мистецтві, підґрунтям якого є сучасна хореографічна естетика [17]. Проте були й недоліки: через розкіш декорацій (сценограф М. Левитська), експресію та кураж, певною мірою затьмарилася історія любовного трикутника: Петрушки, Арапа та Балерини (К. Пожарницький, Н. Лабезникова, М. Мотков). За фавбулою Петрушка гинув від меча Арапа, але ця подія на тлі яскравих картин народних забав ніби губилася й не передавала необхідного трагізму драми. Тому, на думку мистецтвознавиці І. Сивашової, балетмейстеру не вдалося передати головну ідею балетного твору про те, що ляльковий світ тендітніший та щиріший за людський [12]. 2013 року балетмейстер значно оновив «Петрушку» разом з новим поколінням солістів НОУ: К. Кухар, І. Буличовим, О. Стояновим; яскраве враження справили масові ярмаркові сцени за участі кордебалету: циган, ведмедя, кучера, ярмаркового люду тощо.

Наступною роботою В. Яременка став балет «Корсар» А. Адана. По-творчому використовуючи досвід відомого лєнінградського хореографа П. Гусєва (на початку 1950-х рр. втілював на київській сцені власну хореографічну партитуру «Корсара»), український балетмейстер створив нову сценічну редакцію балету. У виставі з'явилося чимало нових оригінальних хореографічних епізодів. Важливого значення набув власний сценічний досвід В. Яременка, який був добре обізнаний із сольною партією спектаклю і навіть кілька разів танцював відоме па-де-де з балету на міжнародних конкурсах.

2004 р. В. Яременко знов звернувся до академічного репертуару і запропонував власне «прочитання» балету О. Глазунова «Раймонда». Варто наголосити, що ця вистава завжди вважалася занадто складною для постановки, адже не мала гострих, цікавих колізій. До створення нового лібрето залучилися мистецтвознавець Ю. Станішевський та, власне, сам балетмейстер, які переробили провансальську легенду, зробивши її значно динамічнішою [6].

Нова постановка В. Яременка – «Весілля Фігаро» на музику В.А. Моцарта за мотивами однойменної опери П. Бомарше з'явилася на сцені Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка 2006 р. Балетна трупа театру приурочила її до ювілейного року композитора, проголошеного рішенням ЮНЕСКО. За лібрето, до створення якого долучилися Ю. Станішевський, та

В. Яременко, події у виставі тривали продовж одного шаленого дня й зосереджувалися навколо кохання головних героїв – Фігаро і Сюзанни.

Незважаючи на те, що вистава вийшла динамічною і кумедною (лібретисти збагатили сюжет багатьма комічними ситуаціями), вона отримала доволі суворі відгуки театральних критиків. Так, наприклад, балетознавець Т. Поліщук наголошувала, що спектаклю не вистачило драматургічного стрижня, можливо через те, що балет було створено у стислі строки (півтора місяці) [10]. Критик звернула увагу на першу дію вистави, яка, на її погляд, не мала стрункого композиційного рішення. Проте Т. Поліщук відзначила й оригінальні «знахідки», сміливо втілені балетмейстером: кумедне використання кордебалетом швабр у сцені прибирання палацу; риболовля Марцеліни і Бартоло (М. Михєєв, С. Литвиненко), коли актори закидували вудочки в оркестрову яму; віртуозні піруети із скакалкою Керубіно (Я. Саленко). В цілому ж, театрознавці відзначили, що В. Яременку вдалося створити легкий спектакль, без особливих претензій на глибокий зміст для того, щоб публіка у повній мірі насолодилася прекрасною музикою Моцарта і вправною виконавською манерою провідних солістів театру.

2010 р. В. Яременко звернувся до історичної тематики і поставив на сцені Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка багатоактний балет «Володар Борисфену» на музику класика вітчизняної балетної музики Є. Станковича. Мистецтвознавець В. Туркевич зазначав з цього приводу: «Здавалося, що історична тема, яка була довгий час домінуючою в національному балетному мистецтві, зі смертю Анатолія Шекери відійшла на репертуарні маргінеси. За десять останніх років не з'явилося жодного балету, який би відповідав параметрам такої вистави» [17]. І далі критик наголошував, що цього разу у «Володарі Борисфену» глядач зрештою зміг побачити складну поліфонічну й багатопланову хореографію, динамічний розвиток сюжету, глибокий філософський підтекст [17].

2014 р. В. Яременко представив столичному глядачеві одноактні балети «Танець годин» на музику А. Понкієллі та «Вальпургієва ніч» (з опери «Фауст» Ш. Гуно). У першому з них переплетіння пристрастей, почуттів та емоцій символічно поставали через образ годинника, кожна година якого відраховувала час долі героя. У виставі

«Вальпургієва ніч» події розгорталися у маєтці Мефістофеля, який намагався розважити Фауста й приводив його на відьомський шабаш. Оригінальною хореографічною «мовою», відповідною історичному контексту, балетмейстер представив глядачеві кілька дивовижних сцен (за фаволою – видіння), в центрі яких поставали найвідоміші «класичні» коханці – Єлена і Паріс, Клеопатра і Антоній.

2013 р. балетну трупку НОУ очолила балетмейстер Аніко Рехвіашвілі, творчість якої ознаменувала новий етап в житті театру. Лауреат Міжнародного конкурсу балету ім. С. Лифаря, свою першу виставу на сцені Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка вона поставила 2001 р. Нею став «Віденський вальс» на музику родини музикантів Штраусів. Після тривалої паузи, 2006 р., балетмейстер звернулася до творчості українського композитора М. Чемберджи й створила на його музику балет «Данієла». Спектакль отримав доволі критичні відгуки театральних рецензентів й не утримався в постійному репертуарі НОУ.

Осмысливши недоліки, А. Рехвіашвілі звернулася до музики європейських композиторів-класиків – Л. ван Бетховена, І. Брамса, Г. Форе, Е. Елгара, І. Пахельбеля, І. Стравінського і запропонувала влітку 2014 р. київському глядачеві балет «Дама з камеліями» за мотивами однойменного твору О. Дюма. В основу спектаклю було покладено традиційну композиційну побудову балетного твору, класичний танець став основним «інструментом» втілення хореографічної лексики, проте постановниця оновила й модернізувала його: органічно поєднала академічні рухи з вільною пластикою тіла [9, 22].

Оригінальна танцювальна «мова» вирізняла наступний балет А. Рехвіашвілі – «Дафніс і Хлоя» на музику М. Равеля (2015). За спостереженням дослідниці Є. Коваленко, балетмейстер використала тут поряд з класичним танцем чимало елементів характерної хореографії, стилізованих поз античних скульптур, в ансамблевих сценах поєднала принципи синхронності та поліфонії виконання [7, 81].

Схожим підходом до вибору танцювальної лексики вирізнялася вистава А. Рехвіашвілі «Ночі в садах Іспанії» (2016), що містила два одноактні балети: «Трикутний капелюх» та «Ночі в садах Іспанії» на музику іспанського композитора М. де Фальї. Перший з балетів було створено за мотивами

однойменного твору класика іспанської літератури П.-А. де Аларкона. Другий – на підґрунті стародавніх іспанських легенд. В обох балетах, не пов'язаних між собою спільним змістом, в центрі уваги опинилося почуття кохання. Проте, якщо у першому з них любовні перепетії відтворювали мешканці звичайної іспанської провінції, які розкривали фавулу за допомогою класичної, характерної і народно-сценічної хореографії під музику народних танців – фанданго, хоти, болеро, севіль'яни, фарруки, то у другому, – історію кохання «мовою» класичного танцю «розповідали» міфологічні герої (чарівна німфа, казковий захисник лісу, повелитель хмар та грози).

У 2016 р. А. Рехвіашвілі знов звернулася до казкового сюжету і поставила за однойменним твором данського літератора Г.-Х. Андерсена балет «Снігова королева». Втіленню сприяло добре скомпановане музичне оформлення з творів П. Чайковського, А. Лядова, А. Рубінштейна, Е. Гріга, Ж. Массне. Як і у попередніх виставах, в основу композиції балетного твору його авторкою було покладено оригінальну хореографію, яка спиралася на високі академічні традиції; танцювальні малюнки були досить винахідливими й мали цікаві режисерські знахідки.

Останнім спектаклем А. Рехвіашвілі на сцені НОУ¹ став багатоактний балет «Юлія Цезар» на музику «Римської трилогії» («Фонтани Рима», «Пінії Риму», «Римські свята») італійського класика О. Респігі (2018). Поставлений в дусі імпресіонізму, спектакль «розповідав» про відносини Юлія Цезаря з владою: тут і важкий тягар відповідальності імператора за армію та країну, вибудова власної ідеології володіння світом, випробування жорстокістю тощо. За спостереженням мистецтвознавця М. Курінної, новаторство А. Рехвіашвілі в «Юлії Цезарі» полягало в тому, що вона вмістила у кожному мізансцену вистави цікаві драматургічні ідеї; дієвий танець активно розкривав фавулу й збагачував характеристику головних героїв, особливо «римського триумвірату» – Юлія Цезаря, Гнея Помпея Великого та Марка Ліцинія Красса (М. Сухоруков, С. Ольшанський, Я. Ткачук, В. Неруненко, О. Потьомкін, О. Шаповал); спектакль був позбавлений усталених режисерських кліше, дія розвивалася послідовно, образно і яскраво [8, 281].

Поряд з В. Яременко та А. Рехвіашвілі на сцені НОУ від початку 2000-х рр. працював

відомий київський постановник Віктор Литвинов. Випускник балетмейстерського відділення Ленінградської консерваторії (тепер – Санкт-Петербурзька державна консерваторія ім. М. Римського-Корсакова) він тривалий час працював одночасно на двох провідних балетних сценах української столиці: Київського муніципального музичного театру для дітей та юнацтва (у 1985–1987 – головний балетмейстер, з 2011 – балетмейстер-постановник) та Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка (1987–1994, 2005–2011 – головний балетмейстер, з 1992 – балетмейстер-постановник).

З початком 2000-х рр. першою важливою роботою В. Литвинова на сцені НОУ став одноактний балет «Жар-птиця» І. Стравінського за мотивами лібрето М. Фокіна (2000). Критиками (Т. Поліщук) одразу було відмічено цікаві концептуальні підходи у композиційному рішенні балетної вистави. Наприклад, несподівані перетворення, що відбувалися з Кощеєм Безсмертним (Артем Дацишин), який раптово позбувався свого чорного костюму, мов «шагреневої шкіри» [11]. 2013 р. В. Литвинов знов повернувся до «Жар-птиці» й істотно оновив спектакль. Зокрема постановник вдосконалив образи головних героїв, завдяки чому перед глядачем постала доволі іронічна казка про людські взаємовідносини. Сам В. Литвинов так коментував власну роботу: «Неймовірно музику Ігоря Стравінського дуже складно реалізувати у пластиці. Вона елітна і неповторна, живе своїм власним життям» [2].

2007 р. на сцені НОУ відбулася прем'єра балету київського композитора Ю. Шевченка «Буратіно і чарівна скрипка», створеного В. Литвиновим за мотивами казки О. Толстого «Золотий ключик, або Пригоди Буратіно». Відомо, що балетмейстер виступив автором не лише композиції та хореографічного тексту вистави, а й лібрето. Наголосимо, що на відміну від оригінального літературного першоджерела, В. Литвинов до кінця вистави кардинально змінив характери негативних персонажів – Карабаса-Барабаса, Лисиці Аліси та Кота Базілію. В історії, «розказаній» в балеті, добро перемагало зло не шляхом відплати, а завдяки чарівним перетворенням і силі любові [15]. Основною «мовою» спектаклю було обрано класичний танець, поєднаний з елементами характерної пластики. Виразним композиційним прийомом балетмейстера стало протиставлення яскравому гротескному танцю негативних персонажів, піднесеної, оптимістичної

хореографії позитивних героїв. Прем'єру вистави разом з балетмейстером втілили провідні солісти НОУ – В. Буртан, К. Пожарницький, Т. Лозова, К. Аласва, Д. Клявін, В. Чуприн, С. Соловійов, Ю. Коробчевський та інші виконавці.

2011 р. В. Литвинов звернувся до музики славнозвісного італійського скрипаля-віртуоза і композитора Н. Паганіні й створив на його музику балет «Каприси». В основу вистави було покладено 24 твори музиканта, оркестровані відомим українським композитором і диригентом М. Скориком (разом з балетмейстер виступив співавтором лібрето). В центрі спектаклю поставав образ Творця, який виступав уособленням Божого дару, яскравої особистості, який через власні надзвичайні риси геніальності не міг віднайти власного місця серед звичайних людей. Творцю випадало щастя зустріти на життєвому шляху Мрію і Пристрасть. Проте Мрія залишалася для нього назавжди недосяжною, а Пристрасть належала не лише йому одному. В захваті від Творця був лише натовп, який спочатку підносив героя до небес, а потім так само легко скидав з них [16].

Наприкінці 2015 р. В. Литвинов представив на сцені Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка балет-фєсрію «Вечори на хуторі біля Диканьки», поставлений на музику Є. Станковича за мотивами однойменного твору М. Гоголя. Встановлено, що в плані композиційного і хореографічного рішення балет став оновленою редакцією постановки 1993 р. «Ніч перед Різдом», проте в інших складових частинах (музичне оформлення, декорації, костюми) вистава по-справжньому мала нове прочитання.

Наступну хореографічну роботу – комедійний балет «За двома зайцями» за мотивами однойменного твору іншого класика української літератури М. Старицького В. Литвинов представив на сцені Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка у 2017 р. Постановка була із захопленням зустрінена не лише глядачем, а й критиками, й, врешті-решт, отримала одразу дві театральні нагороди конкурсу «Київська пектораль-2017»: «За краще пластичне вирішення» та «За кращу сценографію».

Варто наголосити, що всі розглянуті у публікації спектаклі у постановці В. Яременка, А. Рехвіашвілі та В. Литвинова у наш час активно реалізуються у репертуарі НОУ й складають важливу частину вітчизняної мистецької спадщини.

Наукова новизна публікації полягає в тому, що в ній вперше комплексно досліджено діяльність штатних балетмейстерів НОУ – Віктора Яременка, Віктора Литвинова, Аніко Рехвіашвілі, які працювали в театрі з початку 2000-х років.

Висновки. Отже, періоди роботи штатних балетмейстерів Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка – В. Яременка (2000–2013), А. Рехвіашвілі (2013–2019), В. Литвинова (з 1985 р. й до сьогодні, з перервами) з початку 2000-х рр. позначилися плідною діяльністю постановників, пов'язаною з оновленням та вдосконаленням репертуару балетної трупи НОУ. У своїй творчості вони зверталися до покращення академічних творів («Раймонда», «Корсар»), створення сучасної класики («Весілля Фігаро», «Віденський вальс», «Дама з камеліями», «Снігова королева», «Юлій Цезар»), експериментів у площині неокласичних балетів («Шехеразада», «Петрушка», «Жар-птиця», «Дафніс і Хлоя», «Каприси», «Ночі в садах Іспанії»), а також постановок гротескних комедійних балетів («Вечори на хуторі біля Диканьки», «За двома зайцями»). Кожен з хореографів зміг вписати особисту яскраву сторінку у літопис подій Київського НАТОБ ім. Т. Шевченка, яка відрізнялася своєрідним авторським «почерком», оригінальністю композиційних рішень та красою танцювальної «мови».

Примітки

¹ 16 листопада 2019 р. А. Рехвіашвілі не стало.

Література

1. Афанасьєв С. До історії київської школи чоловічого балетного виконавства: 60–70-ті роки ХХ століття. *Культура і сучасність*. 2015. № 2. С. 87–92.

2. Барінова Я. Шедеври Ігоря Стравинського повертаються. *День*. 2013. 13 червня. URL : <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/shedevri-igorya-stravinskogo-povertayutsya> (дата звернення 12.12.2020)

3. Вишотравка Л. Творча діяльність Віктора Яременка у контексті розвитку українського балетного театру на рубежі ХХ–ХХІ століть. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2017. № 4. С. 131–135.

4. Вишотравка Л., Гладка Л. Східна тематика в хореографічних виставах на сцені Київського академічного театру опери та балету імені Т. Шевченка (на прикладі балетмейстерських робіт П. Гусєва, А. Шекєри, В. Яременка). *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2019. Вип. № 41. С. 82–87.

5. Гресь О. Письменницька спадщина М. Гоголя в українському балетному театрі на рубежі ХХ–ХХІ століть. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 254–257.

6. Зінченко Н. «Раймонда». *Хрещатик*. 2004. 13 січня. URL : <http://kreschatic.kiev.ua/ua/2405/art/16412.html> (дата звернення 12.12.2020)

7. Коваленко Є. Прем'єра балету Моріса Равеля «Дафніс і Хлоя» в Національній опері України: сучасна інтерпретація античного сюжету. *Студії мистецтвознавчі*. 2015. № 1. С. 77–86.

8. Курінна М. Сучасний погляд на історію Давнього Риму в Національній опері України. *Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії*. 2018. Вип. 18. С. 280–282.

9. Курінна М. Эксперименты в рамках традиции. *Танец в Украине и мире*. 2015. № 2. С. 22–23.

10. Поліщук Т. Звідусіль по «па». *День*. 2006. 2 березня. URL : <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayini/zvidusil-po-pa> (дата останнього звернення - 12.12.2020)

11. Поліщук Т. Стравинський під фонограму. *День*. 2000. 25 січня. URL : <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayini/stravinskiy-pid-fonogramu> (дата останнього - 12.12.2020)

12. Сивашова І. «Петрушка» у Національній опері. *Хрещатик*. 2002. 26 квітня. URL : <http://kreschatic.kiev.ua/ua/3073/art/5214.html> (дата звернення - 12.12.2020)

13. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія та сучасність. Київ: Музична Україна, 2002. 736 с.

14. Тарасенко Л. Балетні шедеври в нових редакціях. *День*. 2014. 27 листопада. URL : <http://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/baletni-shedevry-v-povuh-redakciyah> (дата звернення - 12.12.2020)

15. Тарасенко Л. Нова стара казка. *День*. 2007. 25 жовтня. URL : <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayini/nova-stara-kazka> (дата звернення - 12.12.2020)

16. Тарасенко Л. Про щастя і страждання. *День*. 2011. 8 грудня. URL : <http://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/pro-shchastya-i-strazhdannya> (дата звернення - 12.12.2020)

17. Туркевич В. Життя в танці. *День*. 2011. 7 апреля. URL : <http://day.kyiv.ua/ru/article/kultura/tanec-dlinoyu-v-zhizni> (дата звернення - 12.12.2020)

References

1. Afanas'yev, S. (2015). To the history of the Kyiv school of men's ballet performance: 60-70s of the XX century. *Kul'tura i suchasnist'*, 2, 87 – 92 [in Ukraine].

2. Barinova, Ya. (2013 13th of June). Igor Stravinsky's masterpieces are returning. *Den'*. [in Ukraine].

3. Vyshotravka, L. (2017). Victor Yaremenko's creative activity in the context of the development of

Ukrainian ballet theater at the turn of the XX-XXI centuries. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv*, 4, 131 -135 [in Ukraine].

4. Vyshotravka, L., Hladka, L. (2019). Oriental themes in choreographic performances on the stage of the Kyiv Academic Opera and Ballet Theater named after T. Shevchenko (on the example of choreographic works by P. Gusev, A. Shekera, V. Yaremenko). *Visnyk L'vivs'koyi natsional'noyi akademiyi mystetstv*, 41, 82 -87 [in Ukraine].

5. Hres', O. (2017). M. Gogol's literary heritage in the Ukrainian ballet theater at the turn of the XX-XXI centuries. *Molodyy vchenyy*, 10, 254 – 257 [in Ukraine].

6. Zinchenko, N. (2004 13th of January). Raymond. *Khreshchatyk* [in Ukraine].

7. Kovalenko, Ye. (2015). Premiere of Maurice Ravel's ballet "Daphnis and Chloe" at the National Opera of Ukraine: a modern interpretation of the ancient plot. *Studiyi mystetstvovnavchi*, 1, 77 – 86 [in Ukraine].

8. Kurinna, M. (2018). A modern look at the history of ancient Rome in the National Opera of Ukraine. *Ukrayins'ke mystetstvovnavstvo: materialy, doslidzhennya, retsenziyi*, 18, 280-282 [in Ukraine].

9. Kurinna, M. (2015). Experiments within tradition. *Tanets v Ukraine i mire*, 2, 22 – 23 [in Ukraine].

10. Polishchuk, T. (2006 2nd of March). Everywhere on the "pa". *Den'* [in Ukraine].

11. Polishchuk, T. (2000 25th of January). Stravinsky to the soundtrack. *Den'* [in Ukraine].

12. Syvashova, I. (2002 26th of April). «Petrushka» at the National Opera. *Khreshchatyk* [in Ukraine].

13. Stanishevskiy, Y. (2002). The National Opera House of Ukraine named after Taras Shevchenko in Kyiv, history and contemporary. Kyiv: *Muzychna Ukrayina* [in Ukrainian].

14. Tarasenko, L. (2014 27th of November). Ballet masterpieces in new editions. *Den'* [in Ukrainian].

15. Tarasenko, L. (2007 25th of October). A new old tale. *Den'* [in Ukrainian].

16. Tarasenko, L. (2011 8th of December). *Den'* [in Ukrainian].

17. Turkevych, V. (2011 7th of April). Life is a dance. *Den'* [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 19.11.2020
Отримано після доопрацювання 15.12.2020
Прийнято до друку 21.12.2020*